
Vergaderjaar 2007–2008

---

31 444 D

**Jaarverslag en slotwet Fonds Economische
Structuurversterking 2007**

Nr. 1

**JAARVERSLAG VAN HET FONDS ECONOMISCHE STRUCTUUR-
VERSTERKING (D)**
Aangeboden 21 mei 2007

Inhoudsopgave	blz.
A. Algemeen	4
Aanbieding van het jaarverslag en verzoek tot dechargeverlening	4
Bedrijfsvoeringsparagraaf	9
B Jaarrekening	10
1. Verantwoordingsstaten	10
1.1. De verantwoordingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor de uitgaven en de ontvangsten	10
2. Financiële toelichting bij de verantwoordingsstaten	11
I. Inleiding	11
II. Financieel beheer	11
III. Grondslagen van de financiële verantwoording	12
2.1. toelichting bij de uitgavenartikelen	13
2.2. toelichting bij de ontvangstenartikelen	19
3. Saldibalans	21

A ALGEMEEN

Aanbieding van het jaarverslag en verzoek tot dechargeverlening van de Minister van Economische Zaken en de Minister van Financiën aan de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Hierbij bieden wij het jaarverslag over het jaar 2007 van het Fonds economische structuurversterking aan.

Onder verwijzing naar de artikelen 63 en 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verzoeken wij de beide Kamers van de Staten-Generaal de Ministers van Economische Zaken en Financiën decharge te verlenen over het in het jaar 2007 gevoerde financiële beheer met betrekking tot de uitvoering van de begroting van het Fonds economische structuurversterking (Fes).

Ten behoeve van de oordeelsvorming van de Staten-Generaal over dit verzoek tot dechargeverlening is door de Algemene Rekenkamer als externe controleur op grond van artikel 82 van de Comptabiliteitswet 2001 een rapport opgesteld van haar bevindingen en haar oordeel met betrekking tot:

- a. het gevoerde financieel en materieelbeheer;
- b. de ten behoeve van dat beheer bijgehouden administraties;
- c. de financiële informatie in het jaarverslag;
- d. de saldibalans;
- e. de totstandkoming van de informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering;
- f. de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering van het Fes.

Dit rapport wordt separaat door de Algemene Rekenkamer aan de Staten-Generaal aangeboden.

Bij het besluit tot dechargeverlening dienen, naast het onderhavig jaarverslag en het hierboven genoemde rapport van de Algemene Rekenkamer, de volgende, wettelijk voorgeschreven, stukken te worden betrokken:

- a. Het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2007. Dit jaarverslag wordt separaat aangeboden.
- b. De slotwet van het Fes over het jaar 2007. De slotwet is als afzonderlijk kamerstuk gepubliceerd.
- c. Het rapport van de Algemene Rekenkamer over het jaar 2007 met betrekking tot de onderzoeken, bedoeld in artikel 83 van de Comptabiliteitswet 2001. Dit rapport, dat betrekking heeft op het onderzoek van de centrale administratie van 's Rijks schatkist en van het Financieel jaarverslag van het Rijk, wordt separaat door de Algemene Rekenkamer aangeboden.
- d. De verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot de in het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2007 opgenomen rekening van uitgaven en ontvangsten van het Rijk over 2007, alsmede met betrekking tot de Saldibalans van het Rijk over 2007 (de verklaring van goedkeuring, bedoeld in artikel 83, derde lid, van de

Comptabiliteitswet 2001). Het besluit tot dechargeverlening kan niet worden genomen, voordat de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer is ontvangen.

De Minister van Economische Zaken,
M. J. A. van der Hoeven

De Minister van Financiën,
W. J. Bos

Dechargeverlening door de Tweede Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dat de Tweede Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van Tweede Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, tweede lid, van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, ter behandeling doorgezonden aan de voorzitter van de Eerste Kamer.

Dechargeverlening door de Eerste Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal dat de Eerste Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van de Eerste Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, doorgezonden aan de Minister van Financiën.

Bedrijfsvoeringsparagraaf van het Fonds Economische Structuurversterking

De Minister van Economische Zaken en de Minister van Financiën verklaren hierbij als volgt:

Het kabinet besluit dat de projecten binnen de Fes-wet vallen en stelt de toekenning vast van de bijdragen uit het Fes aan de departementen. Volgens de bestaande afspraken is de controle op de rechtmatigheid van de uitgaven en de ontvangsten onderdeel van de accountantscontrole van de financiële overzichten, die deel uitmaken van het jaarverslag van de departementen waaraan bijdragen in de begroting worden verleend respectievelijk van welke ontvangsten worden overgedragen aan het Fes. De uitkomsten van deze accountantscontrole maken derhalve onderdeel uit van de jaarverslagen van deze departementen.

De Fes-beheerder ontvangt in januari van het jaar t+1 verrekenstukken van de betrokken departementen betreffende de projectuitgaven in het jaar t. Een medeparaaf van de betrokken departementale auditdienst op het verrekenstuk zorgt voor assurance.

In het voorjaar van jaar t+1 ontvangt de Fes-beheerder van elk betrokken departement een verantwoording over de uitgaven in jaar t vanuit het Fes voorzien van een specifieke accountantsverklaring van de desbetreffende departementale auditdienst.

In 2007 is op een gestructureerde wijze aandacht besteed aan het financieel beheer, het materieel beheer en de daartoe behorende administraties van het Fes. Dit heeft geleid tot beheerste bedrijfsprocessen.

B JAARREKENING

1. VERANTWOORDINGSSTAAT

1.1. De verantwoordingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor de uitgaven en de ontvangsten

Verantwoordingsstaat 2007 van het Fonds economische structuurversterking Bedragen in € 1000							
Art.	Omschrijving	(1)		(2)		(3)=(2)-(1)	
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting		Realisatie*		Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	
		uitgaven	ontvangsten	uitgaven	ontvangsten	uitgaven	ontvangsten
	Bijdragen van het fonds aan andere begrotingen						
11	Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van verkeer en vervoer	2 160 995			1 444 941	- 716 054	
12	Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van milieu en duurzaamheid	205 927		224 046		18 119	
13	Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van kennis en innovatie	729 999		604 619		- 125 380	
14	Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van ruimtelijke ordening	224 268		15 365		- 208 903	
15	Projecten in voorbereiding	200 904				- 200 904	
	Sub-totaal uitgaven	3 522 093		2 288 971		- 1 233 122	
	Ontvangsten van het fonds						
21	Ontvangsten uit aardgasbaten		3 131 000		2 219 728		- 911 272
22	Voeding uit incidentele baten		564 114		587 678		23 564
	Sub-totaal ontvangsten		3 695 114		2 807 406		- 887 708
	Saldi						
31	Voordelig eindsaldo/beginsaldo	3 786 441	3 613 420	4 667 090	4 148 655	880 649	535 235
	Totaaltelling	7 308 534	7 308 534	6 956 061	6 956 061	- 352 473	352 473

* De gerealiseerde uitgavenbedragen zijn steeds naar boven afgerond (€ 1000). De gerealiseerde ontvangstenbedragen zijn steeds rekenkundig afgerond (€ 1000).

De Minister van Economische Zaken,

De Minister van Financiën,

2. FINANCIËLE TOELICHTING BIJ DE VERANTWOORDINGSSTATEN

Algemeen

I. Inleiding

In 2007 is vanuit het fonds € 2 289,0 mln aan bijdragen verstrekt aan de diverse begrotingen en is € 2 807,4 mln ontvangen.

(x € 1 000)	uitgaven	ontvangsten
Raming in de begroting 2007	3 522 093	3 695 114
Realisatie 2007	2 288 971	2 807 406
Verschil	- 1 233 122	- 887 708

Dit overzicht is exclusief de voordelige- en/of nadelige beginen eindsaldi. Deze saldi houden (boekhoudkundig) de ontvangsten en de uitgaven per jaar in evenwicht. Het cumulatieve eindsaldo van het fonds ultimo 2007 is € 4 667,1 mln.

Bijdragen aan begrotingen worden verstrekt op basis van door de fonds-beheerders verstuurde toezeggingsbrieven. In deze brieven is in totaal ultimo 2007 € 26 734,1 mln toegezegd, waarvan tot en met 2007 € 21 919,0 mln is verrekend met het fonds. In **Bijlage I** bij dit jaarverslag vindt u een specificatie van de toezeggingsbrieven.

II. Financieel beheer

Het Fes is een verdeelfonds dat bijdragen verstrekt aan de begrotingen van de vakdepartementen ten behoeve van economische structuurversterkende projecten. Ten laste van het fonds komen derhalve geen directe betalingen aan projecten. De feitelijke projectuitgaven worden verantwoord in de jaarverslagen van de desbetreffende vakdepartementen. Deze departementen zijn verantwoordelijk voor de rechtmatigheid en doelmatigheid van de met Fes-bijdragen gedekte uitgaven.

Met verschillende investeringsimpulsen hebben diverse kabinetten een breed pallet van investeringsmaatregelen genomen ter versterking van de economische structuur. De maatregelen hebben vooral betrekking op thema's bereikbaarheid, vitaliteit steden, milieu, ruimtedruk & ruimtelijke kwaliteit, duurzame energie en kennis & innovatie (inclusief onderwijs).

Vanaf 1998 (de Drempelbrief¹) is het Kabinet gestart met het monitoren en evalueren van investeringsimpulsen. De Minister van Economische Zaken stuurt periodiek een globale monitoringsrapportage naar de Tweede Kamer. Daarin wordt op hoofdlijnen de voortgang van de uit het Fes gefinancierde projecten weergegeven. Doel van de rapportages is om inzicht te geven in de belangrijkste ontwikkelingen rond de investeringsprojecten en -programma's. Deze rapportage werd eerst jaarlijks toegezonden, maar met ingang van 2003 is besloten om dit tweejaarlijks te doen.

¹ Op de drempel van de 21e eeuw: het investeringsprogramma voor de ruimtelijk-economische structuurversterking (1999-2010) (kamerstukken II, 1998-1999, 25 017 nr. 11, 23 oktober 1998).

In de begeleidende brief bij de laatste monitoringsrapportage van juli 2005 (kamerstuk II, 2004-2005, 25 017, nr. 53, 7 juli 2005) is opgemerkt dat de voortgang van de Fes-projecten niet langer via een separate monito-

ringsrapportage zal worden gemeld, maar dat deze tweejaarlijks zal worden gecombineerd met de uitgebreidere informatieverschaffing rondom de Fes-begroting in het Jaarverslag. Daarbij zal alleen worden gerapporteerd over projecten en programma's die met Fes-middelen worden gefinancierd.

De opzet van de bij dit Jaarverslag gevoegde rapportage is anders dan in 2005 en eerder. In de monitoringsrapportage 2007, die de periode 2005 tot en met 2007 bestrijkt, wordt alleen ingegaan op lopende projecten en programma's (uit het Regeerakkoord 1998 en alle latere (deels) uit het Fes gefinancierde projecten en programma's) die afwijken in budget en/of planning. Voor een inzicht in de stand van zaken en belangrijkste ontwikkelingen van alle projecten/programma's verwijs ik naar de afzonderlijke departementale begrotingen, waar beleidsmatig verantwoording wordt afgelegd. Voor grote projecten zoals HSL en Betuweroute wordt verwezen naar de departementale begroting van V&W, deze projecten maken geen deel uit van deze verantwoording. De inhoudelijke en financiële voortgang van de ICES/KIS-programma's worden net als in het verleden apart gerapporteerd. De monitoringsrapportage vindt u in **Bijlage II** bij dit jaarverslag.

III. Grondslagen van de financiële verantwoording

De financiële verantwoording is opgesteld overeenkomstig de Comptabiliteitswet. In de instellingswet van 21 december 1995 is opgenomen dat in afwijking van de Comptabiliteitswet de begroting en de financiële verantwoording van het Fes uitsluitend op kasbasis worden gepresenteerd. De uitgaven en ontvangsten worden middels verrekeningen ten laste, respectievelijk ten gunste van het Fes gebracht. Bepalend voor het dienstjaar waarin de verrekeningen worden geboekt is de valutadatum waarop de boeking door de Rijkshoofdboekhouding (RHB) is verwerkt.

In afwijking van de Wet Fonds economische structuurversterking en op basis van het Belastingplan 2007, zijn de aardgasbaten die ten gunste van het Fes komen, vastgesteld op 40,9% van de totale aardgasbaten (excl. vennootschapsbelasting) die door EZ zijn ontvangen. Daarnaast is in het Belastingplan 2007 een beperking van deze voeding van het Fes in het jaar 2007 met € 1 mld geregeld. Dit ten behoeve van de voorfinanciering van lastenverlichting.

De EZ-ontvangsten van Energie beheer Nederland (EBN) B.V., voortkomend uit de verwerving van de certificaten EBN, hoeven o.b.v. het Belastingplan 2007 niet te worden uitgezonderd voor de berekening van de voeding Fes.

De realisatie 2007 van de aardgasbaten is als volgt:

Realisatie aardgasbaten, (zie tevens jaarverslag 2007 van de EZ-begroting)	7 872 195 211,88
waarvan 40,9% voor het Fes	3 219 727 841,65
Afdracht voorfinanciering lastenverlichting uit het Fes	- 1 000 000 000,00
Totaal	2 219 727 841,65

2.1 Toelichting bij de uitgavenartikelen

1 Bijdragen van het fonds aan andere begrotingen

Artikel 11 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van verkeer & vervoer

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2007	2 160 995
Realisatie 2007	1 444 941
Verschil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	- 716 054

Op dit artikel worden de bijdragen verantwoord die zijn verrekend met het Infrastructuurfonds en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat ten behoeve van het onderdeel Verkeer & Vervoer, de Enveloppe Mobiliteit, diverse bereikbaarheidsprojecten en het amendement van het lid Snijder-Hazelhoff van november 2005 ten behoeve van het versneld aanpakken van zwakke schakels in de Nederlandse kust en dijkversterking (Kamerstukken II 2005–2006, 30 300, nr. 9). De verschillen tussen raming en realisatie in het jaar 2007 worden in onderstaande tabel gepresenteerd.

Specificatie

(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Verschil	Begr.	Art.
1. Overig V&V IF	4 764	4 763	- 1	IF	Divers
2. Enveloppe Mobiliteit	246 000	-	- 246 000	IF	Divers
3. Amendement Snijder-Hazelhoff	-	8 859	8 859	IF	11
4. Bereikbaarheid/Voorfinanciering	1 100 011	1 100 010	- 1	IF	Divers
5. Bereikbaarheid en stedelijke ontwikkeling	316 826	316 826	-	IF	Divers
6. Fes-brug	406 133	-	- 406 133	IF	Divers
7. Vit. Infra-bescherming OV tegen terroristische aanslagen	-	3 483	3 483	IF	13
8. Vit. Infra-bescherming OV tegen terroristische aanslagen	-	1 200	1 200	VenW	33
9. Programma filevermindering	41 086	13 214	- 27 872	IF	12
10. Dynamisch verkeersmanagement	20 000	-	- 20 000	IF	12
11. Versnelling hoofdwegen	26 175	- 3 414	- 29 589	IF	12
Totaal	2 160 995	1 444 941	- 716 054		

De voornaamste mutaties zijn:

- 2, 6 en 11. Deze reeds bij Miljoenennota verwerkte mutaties betreffen het beëindigen van de Fes-brug en het niet meer via het Fes financieren van de reeks «Enveloppe mobiliteit». Daarnaast betreft de mutatie de opschoning van het Fes van de voorfinancieringsconstructie Versnelling hoofdwegen van het Infrastructuurfonds. Al deze middelen vloeien nu rechtstreeks naar het Infrastructuurfonds. Het betreft budgettair neutrale verschuivingen.
- 3 en 7. Op de eerste plaats betreffen de mutaties de doorwerking van de Slotwet 2006 naar 2007 (€ 27 mln). Daarnaast wordt de mutatie met name veroorzaakt doordat de gerealiseerde

uitgaven voor het amendement Snijder-Hazelhoff lager zijn uitgevallen dan was geraamd (het verschil is ca. € 14 mln). Deze middelen schuiven bij Slotwet 2007 door naar latere jaren.

9 en 10. De mutaties zijn het gevolg van het doorschuiven van middelen naar het jaar 2008 bij Najaarsnota 2007. De vertraging in het project Programma Filevermindering is veroorzaakt door het bestuurlijk afstemmingsproces met de regio ten behoeve van het grootste deelproject Maatregelen Ring A10.

Het project Dynamisch verkeersmanagement is vertraagd doordat het innovatieve karakter van dit project tot meer tijd voor de voorbereiding leidt dan eerder aangenomen.

Artikel 12 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van milieu en duurzaamheid

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2007	205 927
Realisatie 2007	224 046
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	18 119

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor projecten in het kader van milieu en duurzaamheid, die door de Interdepartementale Commissie voor Ruimtelijke Economie (ICRE) zijn goedgekeurd. De verschillen tussen raming en realisatie in het jaar 2007 worden in onderstaande tabel gepresenteerd.

Specificatie

(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Vershil	Begr.	Art.
1. Milieutechnologie/IS	9 076	2 935	- 6 141	EZ	2
2. Milieutechnologie PromT	4 537	4 082	- 455	VROM	30
3. Westerschelde	5 000	7 086	2 086	LNV	23.11
4. Bodemsanering	12 500	13 334	834	VROM	27.21
5. Luchtkwaliteit	130 414	186 619	56 205	VROM	28
6. Luchtkwaliteit (roetfilters), VenW	8 000	5 555	- 2 445	VenW	36
7. Luchtkwaliteit, LNV	500	954	454	LNV	21.13
8. Groningen pijpleiding	-	1 000	1 000	VROM	27.21
9. Duurzaamheid – biobrandstoffen	-	2 278	2 278	VenW	36
10. Duurzaamheid – Europese aanbestedingsregeling CO ₂ opslag	-	203	203	VROM	26.99
11. MEP	35 900	-	- 35 900	EZ	4
Totaal	205 927	224 046	18 119		

De belangrijkste verschillen zijn:

- De mutatie betreft de doorwerking van de Slotwet 2006 (- € 3 mln) en de aanpassing van de raming aan de kasuitgaven bij Slotwet 2007 (- € 3,1 mln).
-
- De opwaartse mutatie in 2007 is veroorzaakt door de door-

- werking in 2007 van de bij Najaarsnota 2006 en Slotwet 2006 vermeldde lagere uitgaven voor het project in dat jaar.
- 5,6 en 7. De mutaties zijn te verklaren door de doorwerking van de Najaarsnota 2006 en de Slotwet 2006 naar 2007 (€ 36 mln). Daarnaast betreffen de mutaties de aanpassing van de raming bij Slotwet 2007 aan de werkelijke realisaties (in totaal € 21 mln). Deze Slotwet 2007 mutatie betreft voornamelijk het project Luchtkwaliteit van het Ministerie van VROM en is veroorzaakt doordat de kasbetalingen voor het project in het laatste deel van het jaar sneller zijn verlopen dan aanvankelijk geraamd.
- 9 en 10. De mutaties zijn grotendeels te verklaren door de overboeking van middelen van artikel 15/Projecten in voorbereiding naar artikel 12/ Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van milieu en duurzaamheid voor het project Biobrandstoffen van het Ministerie van VenW (bij Voorjaarsnota 2007) en het project Europese aanbestedingsregeling CO₂ opslag van het Ministerie van VenW (bij Miljoenennota 2008).
11. De Rijksbijdrage aan de MEP is in 2007 lager dan geraamd. Daarom is de Fes-bijdrage ter waarde van € 35,9 mln bij Slotwet 2007 doorgeschoven naar latere jaren.

Artikel 13 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van kennis en innovatie

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2007	729 999
Realisatie 2007	604 619
Verschil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	- 125 380

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor projecten in het kader van kennis en innovatie, die door de Interdepartementale Commissie Ruimtelijke Economie (ICRE) zijn goedgekeurd. De verschillen tussen raming en realisatie in het jaar 2007 worden in onderstaande tabel gepresenteerd.

Specificatie

(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Verschil	Begr.	Art.
1. Bsik-projecten	153 849	117 398	- 36 451	Divers	Divers
2. Diverse onderwijs projecten	391 208	327 791	- 63 417	Divers	Divers
3. Inn. programma's en toponderzoek	23 575	16 299	- 7 276	Divers	Divers
4. Vitale infrastructuur	13 400	8 326	- 5 074	Divers	Divers
5. MS&ICT	-	5 260	5 260	Divers	Divers
6. Overig	147 967	129 545	- 18 422	Divers	Divers
Totaal	729 999	604 619	- 125 380		

In **Bijlage III** bij dit jaarverslag vindt u een uitgebreide specificatie van de verschillen op artikel 13 Kennis en innovatie.

De belangrijkste verschillen:

1. De mutatie wordt voornamelijk veroorzaakt door het soms sneller maar met name trager verlopen van de desbetreffende ICES/KIS-3 projecten.
2. Het verschil is met name te verklaren door een tragere uitfinanciering van diverse onderwijs projecten. De voornaamste mutaties betreffen de projecten:
  - Beelden voor de toekomst (€ 13 mln), VMBO/funderend onderwijs (€ 10 mln), Investeringsagenda beta en techniek (€ 10 mln), Leren door te experimenteren (€ 7 mln) en Rendement en excellentie (€ 5 mln) van het Ministerie van OCW;
  - Kennis, innovatie en onderwijs (€ 8 mln), Fonds versterking beroepsonderwijs -bedrijfsleven (€ 8 mln) en Onderwijs en ondernemerschap (€ 5 mln) van het Ministerie van EZ.
3. De mutatie wordt voornamelijk veroorzaakt door het trager verlopen van diverse projecten uit de enveloppe Innovatieprogramma's en toponderzoek.
4. De mutatie wordt voornamelijk veroorzaakt door het trager verlopen van diverse projecten uit de enveloppe Vitale Infrastructuur.
5. De mutaties zijn voornamelijk veroorzaakt door de verwerking van de toezeggingen in het kader van diverse projecten uit de enveloppe Maatschappelijke sectoren en ICT bij de Voorjaarsnota 2007 waarbij de middelen zijn overgeboekt vanuit artikel 15/Projecten in voorbereiding.
6. De mutatie wordt voornamelijk veroorzaakt door het trager verlopen van diverse projecten. De voornaamste mutaties zijn in de projecten:
  - CTMM (€ 13 mln), Innovatievouchers (€ 13 mln) en TTI Water-technologie (€ 4 mln) van het Ministerie van EZ;
  - RSV (€ 5 mln) van het Ministerie van VWS;
  - Impuls veterinaire aviaire influenza (€ 4 mln) van het Ministerie van LNV.

Daarnaast betreft de mutatie de overboeking van middelen vanuit artikel 15/Projecten in voorbereiding voor het project TTI Farma, Ministerie van VWS (€ 10 mln) bij de Voorjaarsnota 2007.

Ten slotte betreft de mutatie de doorwerking van de bij de Slotwet 2006 vermelde lagere uitgaven voor het project ITER van het Ministerie van OCW (€ 15 mln).

Artikel 14 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van ruimtelijke ordening

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2007	224 268
Realisatie 2007	15 365
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	- 208 903

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor projecten in het kader van ruimtelijk ordening, die door de Interdepartementale Commissie Ruimtelijke Economie (ICRE) zijn goedgekeurd. De verschillen tussen

raming en realisatie in het jaar 2007 worden in onderstaande tabel gepresenteerd.

Specificatie					
(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Vershil	Begr.	Art.
1. Sleutelprojecten	180 278	3 400	- 176 878	VROM	25
2. Bedrijventerreinen	-	3 000	3 000	EZ	3
3. BIRK en saneringsregeling	31 990	13 232	- 18 758	VROM	6.16
4. BIRK A2 Maastricht	5 000	- 7 698	- 12 698	IF	12
5. Monumenten	-	2 500	2 500	OCW	14
6. Malta	7 000	931	- 6 069	OCW	14
Totaal	224 268	15 365	208 903		

De belangrijkste verschillen zijn:

1. De mutatie betreft in de eerste plaats de doorwerking naar 2007 van de bij Najaarsnota 2006 en de Slotwet 2006 vermeldde lagere uitgaven voor de Sleutelprojecten (NSP) van het Ministerie van VROM (€ 64 mln). Daarnaast betreft de mutatie het doorschuiven van middelen naar het jaar 2008 voor de Sleutelprojecten Amsterdam, Utrecht, Breda en Den Haag (bij Najaarsnota 2007 en Slotwet 2007). De projecten komen langzamer van de grond dan eerder werd verondersteld (in totaal ca. € 242 mln).
2. De mutatie betreft de doorwerking van de bij Slotwet 2006 verwerkte kasvertraging van de projecten Bedrijventerreinen van het Ministerie van EZ.
3. De mutatie betreft in de eerste plaats de doorwerking naar 2007 van de bij Najaarsnota 2006 en de Slotwet 2006 vermeldde lagere uitgaven voor de BIRK-projecten van het Ministerie van VROM (€ 40 mln). Ten tweede wordt de mutatie veroorzaakt door het overboeken van € 15 mln van de BIRK middelen naar artikel 15/Projecten in voorbereiding van het Fes bij Vorjaarsnota 2007. De middelen zijn binnen het Fes gereserveerd voor het BIRK project Nationale Landschappen van het Ministerie van LNV.
Ten slotte betreft de mutatie een kasritme aanpassing aan het daadwerkelijke uitgavenpatroon van de BIRK-projecten van het Ministerie van VROM, verwerkt bij Najaarsnota 2007 en Slotwet 2007 (€ 44 mln).
4. Deze, bij de Slotwet 2007 verwerkte mutatie, is veroorzaakt door een gewijzigde planning van de onroerend goed aankopen.
5. De mutatie betreft de doorwerking van de bij Slotwet 2006 verwerkte kasvertraging van het project Monumenten van het Ministerie van OCW.
6. In de eerste plaats betreft de mutatie de doorwerking van de bij Slotwet 2006 verwerkte kasschuif van het project Malta van het Ministerie van OCW (€ 1 mln). De in het jaar 2007 geraamde middelen zijn echter niet volledig benodigd en zijn bij de Najaarsnota 2007 doorschoven naar het jaar 2008 (€ 7 mln).

Artikel 15 Projecten in voorbereiding

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2007	200 904
Realisatie 2007	-
Verschil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	- 200 904

Op het artikel «Projecten in voorbereiding» worden bijdragen geraamd aan projecten waarvoor door de Fes-beheerders aan de betrokken departementen nog geen daadwerkelijke (definitieve) toezegging heeft plaatsgevonden, omdat deze projecten nog in de voorbereidende fase zijn. Daarnaast worden op dit artikel alle middelen geraamd die wel zijn toegezegd, maar nog niet zijn overgeheveld naar de desbetreffende departementale begrotingen. Voor zover middelen niet in 2007 werden aangewend, schuiven ze ten behoeve van die projecten door naar latere jaren.

De voornaamste mutaties zijn:

1. Bij Voorjaarsnota 2007 is een bedrag van circa € 120 mln doorgeschoven uit het jaar 2006 (diverse projecten).
2. Bij Voorjaarsnota 2007 en Najaarsnota 2007 zijn meerdere mutaties verwerkt (in totaal circa € 160 mln), die de overboeking van middelen van artikel 15/Projecten in voorbereiding naar de desbetreffende uitgavenartikelen betreffen. Het gaat om onder andere projecten in het kader van de duurzaamheidsenveloppe (€ 88 mln), het project TTI Farma van het Ministerie van VWS (€ 34 mln) en het project Lucht-kwaliteit van het Ministerie van VROM (€ 18 mln). Daarnaast is het overboeken van de resterende reservering voor prijscompensatie, die gereserveerd was binnen het Fes, naar de aanvullende post verwerkt (€ 17 mln).
3. De overige middelen (ca. € 153 mln) worden bij Slotwet 2007 doorgeschoven naar latere jaren. De slotwetmutatie betreft voornamelijk de reserveringen voor het project Bijdrage systeemkosten tolheffing van het Infrastructuurfonds (€ 70 mln), de enveloppe integrale gebiedsopgaven (€ 25 mln, diverse departementen), de enveloppe Maatschappelijke Sectoren en ICT (€ 23 mln, diverse departementen), het BIRK-project Nationale Landschappen van het Ministerie van LNV (€ 15 mln), de Duurzaamheidsenveloppe (€ 8 mln, diverse departementen), de enveloppe Innovatieprogramma's en toponderzoek (€ 5 mln, diverse departementen) en het project Milieutechnologie (€ 5 mln, diverse departementen).

2.2 Toelichting bij de ontvangstenartikelen

1 Ontvangsten van het fonds

Artikel 21 Ontvangsten uit aardgasbaten

Ontvangstenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)	
	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2007	3 131 000
Realisatie 2007	2 219 728
Verschil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	- 911 272

De belangrijkste oorzaak van de mutatie ten opzichte van de ontwerp-begroting 2007 is de lagere productie als gevolg van de warme winter 2006-2007. De olieprijsen waren in het kalenderjaar 2007 gemiddeld hoger dan geraamd. Dit kwam echter door de hoge prijzen in het laatste kwartaal, die vrijwel geen invloed meer op de kasinkomsten in 2007 hadden. In de eerste drie kwartalen van het jaar 2007 was de gemiddelde olieprijs lager dan geraamd, 66 \$ per vat. De lage dollarkoers drukte voorts de olieprijs in euro's.

Kengetallen aardgasraming (x € mln)			
	Raming Ontwerpbegroting 2007	Realisatie 2007	Verschil
Prijsgegevens			
Euro/dollarkoers	1,25	1,37	0,12
Olieprijs in dollar per vat	70,0	72,5	2,5
Hoeveelheidsgegevens (mrd m³)			
Nederlandse productie	80	68	- 12
Ontvangsten aardgasbaten (mld €)			
Niet belasting middelen:	10 100	7 872	2 228
-EZ-begroting	6 969	5 652	1 317
-Fes	3 131	2 220	911

Artikel 22 Voeding uit incidentele baten

Ontvangstenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)	
	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2007	564 114
Realisatie 2007	587 678
Verschil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	23 564

Volledigheid ontvangsten

De in 2007 gerealiseerde vervreemdingen van staatsdeelnemingen en veilingen van rechten alsmede de hiermee gemoeide verkoopkosten zijn gebaseerd op de beschikbare, door de departementen verstrekte en door hun Departementale Accountants- of Auditdiensten (DAD's) gecontroleerde opgaven. Op basis van deze opgaven is de omvang van de in 2007 gerealiseerde rentevrijval bepaald. Voorzover nagekomen informatie bijstellingen noodzakelijk maakt, zullen deze in 2008 worden verwerkt.

Berekeningswijze Fes-voeding

De netto hoofdsom van vervreemdingen van staatsdeelnemingen wordt in mindering gebracht op de staatsschuld, gerekend vanaf de dag waarop deze hoofdsom daadwerkelijk op een rekening van het Rijk is bijgeschreven. De rentevrijval die dit tot gevolg heeft, wordt berekend vanaf de dag van ontvangst, verminderd met eventuele dividendderiving. De dividendderiving wordt vastgesteld conform de van de departementen ontvangen en door de DAD's gecontroleerde opgave. De netto opbrengst van veilingen wordt ten gunste van het Fes gebracht via een annuïteit met een looptijd die overeenkomt met de looptijd van de geveilde vergunning.

Realisatie 2007

Een belangrijk deel van de ontvangsten in 2007 bestaat uit de doorwerking van vervreemdingen en veilingen in voorgaande jaren (€ 564,0 mln). Daarnaast is in 2007 een deel van het belang van het Rijk in TNT, SDU, Connexion en in NOVEC vervreemd. Dit heeft geleid tot een netto rentevrijval in 2007 van ca. € 17,4 mln. Verder zijn er zero base ontvangsten ter waarde van € 5,8 mln gerealiseerd.

Daarnaast is bij de realisatie over het jaar 2007 een reeds bekende bijstelling naar aanleiding van een correctie over de realisatie over het jaar 2006 verwerkt (€ 0,5 mln).

Saldi

Artikel 31 Voordelig eindsaldo/beginsaldo

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)		
	Uitgaven (eindsaldo)	Ontvangsten (beginsaldo)
Stand vastgestelde begroting 2007	3 786 441	3 613 420
Realisatie 2007	4 667 090	4 148 655
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	880 649	535 235

Het voordelig eindsaldo is gelijk aan het positieve verschil in enig jaar tussen de ontvangsten (eventueel inclusief batig beginsaldo) en de uitgaven (eventueel inclusief nadelig beginsaldo).

Het verschil tussen de stand in de vastgestelde begroting 2007 en de realisatie ontstaat door mutaties bij de ontvangsten en de uitgaven en de uiteindelijke realisatie van het eindsaldo 2006. Lagere uitgaven en hogere ontvangsten leiden daarbij tot een hoger voordelig eindsaldo en omgekeerd.

De mutatie in het voordelig beginsaldo is het gevolg van de realisatie 2006 die na Miljoenennota 2007 tot stand is gekomen.

Specificatie (x € 1 000)		
Stand in vastgestelde begroting 2007		3 786 441
Mutaties in eerste suppletore begroting:		- 937 483
- per saldo hogere uitgaven	- 355 962	
- per saldo lagere ontvangsten (incl. hoger voordelig eindsaldo 2006)	- 581 521	
Mutatie in tweede suppletore begroting:		1 244 358
- per saldo lagere uitgaven	1 140 736	
- per saldo hogere ontvangsten	103 622	
Mutatie in slotwet:		573 774
- per saldo lagere uitgaven	448 348	
- per saldo hogere ontvangsten	125 426	
Realisatie		4 667 090

3 Saldibalans

Saldibalans per 31 december 2007 van het Fonds economische structuurversterking (bedragen x € 1 mln)			
Uitgaven ten laste van de begroting	2 289,0	Ontvangsten ten gunste van de begroting	2 807,4
Rekening-courant RIC ultimo 2007	4 667,1	Rekening-courant RIC ultimo 2006	4 148,7
Totaal	6 956,1	Totaal	6 956,1

Omdat regelgeving op het punt van autorisatie voorschrijft dat uitgaven in de jaarrekening altijd naar boven en ontvangsten rekenkundig worden afgerond, is de optelling van de uitgaven in de jaarrekening altijd hoger dan de werkelijke begrotingsbelasting. Daardoor zijn de saldo's rekening-courant in werkelijkheid iets hoger dan in de jaarrekening. Zodra dit verschil significant wordt, zal de Fes-begroting hiervoor worden gecorrigeerd.

Toelichting (bedragen x € 1 000)

Uitgaven ten laste van de begroting (€ 2 288 971)

Betreft de in 2007 verrekende bijdragen aan andere departementen.

Rekening-courant RIC ultimo 2007 (€ 4 667 090)

Saldo op valutadatum 31 december 2007.

Ontvangsten ten gunste van de begroting (€ 2 807 406)

Betreft de in 2007 verrekende ontvangsten.

Rekening-courant RIC ultimo 2006 (€ 4 148 655)

Saldo op valutadatum 31 december 2006.

Specificatie toezegingsbrieven

Ten behoeve van	Toegezegd (mln)	Betaald t/m 2007 (mln)	Status
V&V Impuls	2 777,3	2 777,3	afgerond
Overig V&V IF	887,6	887,6	
Overig V&V VROM	11,3	11,1	afgerond
Voorfinanciering GIS	169,0	169,0	
Hubertustunnel	11,4	11,4	afgerond
Enveloppe mobiliteit	492,0	492,0	afgerond
Amendement Snijder-Hazelhoff	50,0	19,7	
Bodemsanering VROM	136,1	135,0	afgerond
Bodem V&V/VINEX	69,5	69,7	afgerond
Bodem NS	22,7	22,7	afgerond
NOBIS	11,3	11,3	afgerond
HPCN	15,9	15,3	afgerond
Agro-ketenmanagement	13,6	13,6	afgerond
Transporttechnologie	15,9	15,9	afgerond
Ondergronds bouwen	18,2	18,2	afgerond
LWI	18,2	18,1	afgerond
MIBITON	9,1	9,0	afgerond
Mainport Rotterdam	11,3	11,3	afgerond
Marin	45,4	45,4	afgerond
Kenniswijk	33,7	29,5	
Betuweroute	2 814,4	2 814,4	afgerond
HSL	1 710,3	1 710,3	
SWAB	549,4	549,4	afgerond
Bereikbaarheid/voorfinanciering	4 281,8	4 281,8	
Nieuwe Sleutelprojecten	341,3	40,7	
Milieutechnologie (EET)/SPS IS	72,6	64,0	
Milieutechnologie (ProMT)	45,4	21,1	
Kennis NIDO	12,7	12,7	afgerond
Kennis SKB	15,9	15,9	afgerond
Kennis OLS	4,1	4,1	afgerond
Kennis experiment. faciliteiten	11,3	11,3	afgerond
Kennis Gigaport	64,4	64,4	afgerond
Kennis Konnekt	15,9	15,9	afgerond
Kennis EMR	15,9	15,9	afgerond
Kennis Watergraafsmeer	13,6	13,6	afgerond
Kennis Biomade	6,8	6,8	afgerond
Kennis Technocentra	91,1	62,7	
KLICIT	13,2	13,2	afgerond
Delfts kenniscluster	19,1	19,1	afgerond
Bereikbaar en stedelijke ontwikkeling	3 494,5	3 494,5	
Impuls 2001: Kennis	491,6	348,3	
Natuur milieu en stedelijke ontwikkeling (bedrijventerreinen)	47,7	47,7	
Kennis onderzoek en innovatie (EZ)	238,7	182,4	
Kennis onderzoek en innovatie (OCW)	119,4	85,1	
BIRK&Saneringsregeling	343,6	160,1	
BIRK (VenW)	70,1	18,2	
BIRK Naronale Landschappen (LNV)	15,1		
FES-brug	1 540,1	1 540,1	afgerond
ICES/KIS-3 impuls	801,2	412,3	
Modernisering VMBO scholen, OCW	283,7	255,2	
Modernisering VMBO scholen, LNV	16,3	16,3	
VVE	19,0	10,0	
Beroepskolom MBO, OCW	76,7	76,7	afgerond
Beroepskolom MBO, LNV	4,3	4,3	afgerond
Innovatievouchers	60,0	12,4	
Faciliteiten nanotechnologie (cleanrooms)	17,0	17,0	afgerond
Holst Center	40,0	20,7	
Technostarters	12,0	4,5	
Plantkundig onderzoek	9,0	2,0	
TNO Automotive	10,8	10,8	afgerond

Specificatie toezegingsbrieven

Ten behoeve van	Toegezegd (mln)	Betaald t/m 2007 (mln)	Status
Sleutelgebieden	40,0	6,7	
Westerschelde (inrichten EHS)	30,0	8,0	
Zuidas	100,0		
Monumenten (restauratie rijksmonum.)	100,0	100,0	
Malta (archeologisch bodemonderzoek)	10,0	2,9	
Topinstituut Farma	130,8	16,1	
Bodemsanering, VROM	50,3	13,3	
Luchtkwaliteit VROM	391,5	226,6	
Luchtkwaliteit V&W (roetfilters)	9,6	9,6	
Luchtkwaliteit LNV	1,9	1,1	
Transgene gewassen	10,1	1,5	
Grootschalige researchfaciliteiten	100,7	60,1	
Transitie samenwerking TU's	50,3	10,1	
Inn.progr. en toponderzoek-GATE	10,1	3,1	
Inn.progr. en toponderzoek-Haaglanden	3,0	0,5	
Inn.progr. en toponderzoek-Phytophthora	10,0	1,8	
Inn.progr. en toponderzoek-WCFS+	33,2	3,7	
Inn.progr. en toponderzoek-scheidingstechnologie			
PPS	15,1	1,8	
Inn.progr. en toponderzoek-technostarters in de creatieve industrie	5,0	1,1	
Inn.progr. en toponderzoek-potato genoom sequencing	3,0	0,6	
Inn.progr. en toponderzoek-TTI Groene Genetica	20,1	0,5	
Inn.progr. en toponderzoek-VIA(ICT schil CT infobox), Just	3,1		
Inn.progr. en toponderzoek-VIA, BZK	1,9		
Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel RSV	1,0	1,0	
Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel/init. kn Passie	3,7	3,7	
Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel NICIS	0,8	0,8	afgerond
Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel/init. kn ITER	3,6	3,6	
Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel/init. kn Delta-instituut	3,7	3,7	
Vit. Infra-compartimentering dijken	2,0	0,2	
Vit. infra-cybercrime	4,0	2,8	
Vit. infra-centrale technische fall back voorziening	5,0	5,0	
Vit. infra-bescherming tegen elektronische aanvallen	1,5		
Vit. infra-nationaal adviescentrum vitale infrastructures (NAVI)	5,0	0,3	
Vit. infra-XIRAF	2,3	0,5	
Vit. infra-reconstructie dmv 3D camerabeelden	2,9	0,7	
Vit. infra-CBRN-security	1,4	0,8	
Vit. infra-cameratoezicht sensing en triggering	1,0		
Vit.infra-bescherming OV tegen terroristische aanslagen	5,0	4,7	
MS&ICT-Madonna	1,2	0,6	
MS&ICT-Koala	1,2	1,1	
MS&ICT-Opschaling beveiligingsketens	1,2	1,2	
MS&ICT-Contentstimuleringsregeling	1,2		
MS&ICT-MulitModaal Mobiliteitsplatform	1,2	0,8	
MEP	993,6	2,7	
Bijdrage systeemkosten tolheffing	100,7		
MS&ICT-Frequentie Nu: Games Atelier	0,5	0,3	
MS&ICT- Groeien door Games	1,2	0,5	
MS&ICT- Leren in een virtuele wereld	1,2	0,5	
MS&ICT- Games to learn	1,1	0,1	
MS&ICT- LOGO	0,6	0,1	
MS&ICT- Virtuele games als uitdagend Leermiddel	1,1	0,1	

Specificatie toezegingsbrieven

Ten behoeve van	Toegezegd (mln)	Betaald t/m 2007 (mln)	Status
MS&ICT-Telemedisch Centrum Nederland	1,2	0,6	
MS&ICT-Landelijke uitrol sectorspecifiek EPD	1,0	0,2	
MS&ICT-Opschaling VideoTeleconsult in de revalidatiezorg	1,0	0,2	
MS&ICT-Business games a la carte	1,2	0,6	
MS&ICT-Slimmer veilig	0,8		
MS&ICT-Beste Zorg Beloond	1,0		
MS&ICT-Toegankelijke Internetbehandeling	0,6		
Duurzaamheid-UKR	15,4		
Duurzaamheid-Biobrandstoffen	12,5	2,3	
Duurzaamheid-Europese aanbestedingsregeling CO ₂ opslag	60,0	0,2	
Duurzaamheid-UKR CO ₂ afvangtechnologie	20,0		
Duurzaamheid-Energietender in Technopartner Seed Faciliteit	8,0		
Duurzaamheid-Innovatieprogramma duurzaam openbaar busvervoer	10,0		
Duurzaamheid-ophogen budget EOS			
Demoregelingtender	2,6		
Duurzaamheid-Verhoging van het budget voor vierde tender UKR	25,0		
Duurzaamheid-Energiebesparingstender URK	10,0		
Duurzaamheid-Innovatieve Energiebesparing en Duurzame WGO	28,5		
Duurzaamheid-Energy Efficiency Bedrijfsleven	19,0		
Duurzaamheid-Verhoging budget besparingstender UKR	4,1		
Parelsnoer	35,0	11,8	
Impuls veterinaire aviaire influenza	10,0		
TTI watertechnologie	17,5	2,9	
NICIS	15,0	0,8	
Centre for Translational Molecular Medicine	75,0	1,7	
ITER	15,0	15,0	
RSV	27,9		
Rendement&excellentie	50,0		
Investeringsagenda beta&techniek	60,0	13,3	
Leren door te experimenteren	25,0	0,9	
Leerwerktrajecten voor jongeren op maat	26,3	26,3	
Fonds «versterking beroepsonderwijs-bedrijfsleven» (incl. Regie regionale keten)	27,5	1,6	
EVC trajecten en procedures	10,5	10,2	
EVC trajecten Leren en Werken	5,0	2,0	
Docentstages in het bedrijfsleven	16,0	16,0	
Leermateriaal en examenmateriaal	29,5	29,5	
Beelden voor de toekomst	154,2	12,4	
Onderwijs&ondernemerschap	20,0		
VVE (versnelling)	45,0	9,4	
Programma filevermindering (betere benutting hoofdwegen)	65,0	15,2	
Dynamisch verkeersmanagement (betere benutting hoofdwegen)	50,0		
Slimme benuttingsmaatregelen spoor	20,0		
Groninger pijpleiding	9,0	1,0	
Luchtkwaliteit Lokale maatregelen	150,7		
Kennis voor klimaat	50,0		
Biomedical materials	45,0	1,0	
Genomics	245,0		
Quick Wins Wegen/Aanpak knooppunten	50,0		
Praktijkproef verbetering doorstroming A10 Amsterdam	50,0		
Quick Wins Vaarwegen	55,0		

Specificatie toezegingsbrieven

Ten behoeve van	Toegezegd (mln)	Betaald t/m 2007 (mln)	Status
Luchtkwaliteit VROM (nieuw geld)	150,0		
Totaal uitgaven	26 734,1	21 919,0	

Monitoringsrapportage Fes 2007 (periode 2005 tot en met 2007)

Bereikbaarheid

Met uit het Fes gefinancierde bereikbaarheidsmaatregelen wordt onder meer beoogd de bereikbaarheid en de leefbaarheid in Nederland en meer specifiek de Randstad te verbeteren. Als gevolg van de economische groei en de toegenomen mobiliteit staat deze bereikbaarheid continu onder druk.

Het pakket van bereikbaarheidsmaatregelen behelst o.a. de volgende onderdelen:

1. Investeringsimpuls 1994 (V&W/IF)
2. Samenwerking aan Bereikbaarheid en Transport in Balans (SWAB/TIB) (V&W/IF)
3. Impulsbrief 1998 (V&W/IF)
4. Investeringsimpuls Regeerakkoord 1998 (V&W/IF)
5. Bereikbaarheid en stedelijke ontwikkeling (V&W/IF)
6. Enveloppe Mobiliteit (V&W/IF)
7. Amendement Snijder-Hazehoff (V&W/IF)
8. Project Mainport Rotterdam (PMR/IF)
9. Programma filevermindering (V&W/IF)
10. Dynamische Verkeersmanagement (V&W/IF)

Projecten waar de planning afwijkt en/of belangrijke budgettaire verandering op zijn getreden:

Ad 9. Programma filevermindering (V&W/IF)

Bestuurlijke afstemming met de regio en langere voorbereidingstijd in verband met het innovatieve karakter van de deelprojecten (o.a. maatregelen Ring A10) leidt tot vertraging.

Ad 10. Dynamische Verkeersmanagement (V&W/IF)

De landelijke en regionale projecten zijn vertraagd. Uitwerking, contracteren, marktphase en realisatie van deze grootschalige projecten vergen meer tijd dan voorzien.

Vitale steden

Het investeringsthema Vitaliteit Steden heeft als doelstelling de economische structuur in de steden te versterken en de leefbaarheid in de steden te vergroten.

Vitaliteit Steden behelst o.a. de volgende onderdelen:

1. Sleutelprojecten (VROM)
2. Natuur, milieu en stedelijke ontwikkeling (EZ)
3. BIRK (VROM en V&W/IF)

Projecten waar de planning afwijkt en/of belangrijke budgettaire verandering op zijn getreden:

Ad 1. Sleutelprojecten (VROM)

De onderhandelingen tussen de gemeente, Rijk en NS duren langer dan voorzien. De onzekerheid in verband met moment van oprichting NV Zuidas speelt mee.

Ad 2. BIRK A2 Maastricht (V&W/IF)

De lagere uitgaven wordt veroorzaakt door een gewijzigde planning van de onroerend goedaankopen.

Milieu en Water

Bij het investeringsthema Milieu en Water is sprake van o.a. de volgende uiteenlopende programma's:

1. Bodemsanering (VROM)
2. Milieutechnologie: IS-regeling en ProMT-regeling (EZ, VROM)
3. Luchtkwaliteit (VROM, V&W, LNV)
4. Groninger pijpleiding (VROM)

Projecten waar de planning afwijkt en/of belangrijke budgettaire verandering op zijn getreden:

Ad 1. Bodemsanering (VROM)

De wijzigingen in de uitvoering van het programma bodemsanering zijn substantieel. Locaties zijn geïdentificeerd maar overeenkomst tussen het bevoegd gezag en de betrokken partijen vergt meer tijd dan voorzien.

Ad 3. Luchtkwaliteit (roetfilters) (V&W)

Het budget voor roetfilters is onderuitgeput. Dit komt omdat er minder roetfilters zijn ingebouwd dan voorzien. Een deel van het beschikbaar budget is bij Najaarsnota ingeleverd (€ 2,5 mln EUR).

Westerschelde (inrichting EHS) (LNV)

Er is vertraging opgestreden naar aanleiding van het debat over het natuurherstelplan in de Tweede Kamer (dec. 2007) waarbij door de Tweede Kamer is aangegeven dat grondverwerving op vrijwillige basis plaats moet vinden. Vrijwillige grondverwerving kost meer tijd.

Ruimedruk & ruimtelijk kwaliteit

Het investeringsthema Ruimedruk en kwaliteit bestaat uit de volgende projecten/programma's:

1. Glastuinbouw (LNV)
2. Reconstructie/ kwaliteitsimpuls zandgronden (LNV)
3. Malta (OCW)

Projecten waar de planning afwijkt en/of belangrijke budgettaire verandering op zijn getreden:

Ad 3. Malta (OCW)

De invoering van het verdrag van Malta in Nederland heeft verdere politieke vertraging gekend. Uiteindelijk is de wet op 1 september 2007 in werking getreden. De besteding van de middelen voor excessieve opgravingskosten als gevolg van dit verdrag is ook vertraagd ten opzichte van de oorspronkelijke raming.

Duurzame energie

Het investeringsthema Duurzame energie bestaat uit de volgende projecten/programma's:

1. Duurzaamheid -biobrandstoffen, UKR (V&W, EZ)
2. MEP (EZ)

Projecten waar de planning afwijkt en/of belangrijke budgettaire verandering op zijn getreden:

Ad 2. MEP (EZ)

De MEP-bijdragen zullen in latere jaren plaatsvinden, aansluitend bij de liquiditeitsbehoefte.

Onderwijs, Kennis & Innovatie

In een kenniseconomie wordt de mate waarin welvaart wordt voorgebracht voor een belangrijk deel bepaald door de kwaliteit en productiviteit van onderwijs, wetenschap en technologie. Belangrijk daarbij zijn de kwaliteit van de beroepsbevolking, de kwaliteit van en de vernieuwing in het wetenschappelijk onderzoek, maar ook de mate waarin dat onderzoek wordt geabsorbeerd door innoverende ondernemingen.

Het pakket Onderwijs, Kennis & Innovatie bestaat o.a. uit de volgende onderdelen:

1. ICT en Onderwijs (OCW)
2. Kaderregeling Technocentra (OCW)
3. Kennis, Onderzoek en Innovatie (EZ, OCW)
4. Kenniswijk (EZ)
5. Funderend onderwijs (OCW, LNV, EZ)
6. Innovatieprogramma en toponderzoek (diverse departementen)
7. Vitale Infrastructuur projecten (diverse departementen)
8. MS&ICT (OCW, VWS, V&W)
9. Diverse onderwijs programma's (OCW, EZ, LNV)
10. Sleutelgebieden (EZ)
11. Overige (diverse departementen)

Projecten waar de planning afwijkt en/of belangrijke budgettaire verandering op zijn getreden:

Ad 3. Holst (EZ)

Het project is vertraagd. De vertraging is veroorzaakt door opstartproblemen: o.a. het aannemen van personeel heeft extra tijd gekost. Een verdere vertraging wordt niet verwacht. Het programma ligt inhoudelijk nu goed op koers.

Ad 5. VMBO/Funderend onderwijs/ Voortgezet onderwijs (OCW)

Het betreft hier het bedrag van in totaal € 300 mln met de bestemming praktijkgerichte leeromgeving en brede scholen (€ 150 mln in 2006 en € 150 mln in 2007). Het grootste gedeelte van dit bedrag is primair gereserveerd voor het inrichten van een praktijkgerichte leeromgeving in VMBO en praktijkonderwijs (€ 237 mln). Voorts is € 36 mln besteed aan de stimulering van Brede scholen in het PO en € 27 mln voor praktijklokalen in het Voortgezet speciaal onderwijs. Van het eerstgenoemde bedrag bleef na uitvoering van de regeling € 37 mln over.

- 1) € 12 mln hiervan is besteed aan een regeling in het vmbo voor de achterblijvers. Met andere woorden, vmbo-scholen die onder de doelgroep van de primaire regeling vallen, maar geen aanvraag hebben ingediend.
- 2) € 2 mln is besteed aan Brede scholen PO.
- 3) Het resterende bedrag van € 23 mln is bij Voorjaarsnota 2007 aangevuld met € 17 mln (dus totaal € 40 mln). De € 40 mln is besteed aan Genomics en beschikbaar gesteld aan de stimulering van Brede scholen in het PO. Het feitelijk stimuleren van Brede scholen in het PO, o.a. het creëren van 2500 combinatiefuncties, zal vanaf 2008 plaatsvinden.

Ad 6. Innovatie programma's en toponderzoek -WCFS+ (EZ)

De start van het WCFS+/TopInstituut Food and Nutrition (TIFN) heeft eind 2006 plaatsgevonden. De start is enigszins vertraagd ten opzichte van de oorspronkelijke planning van WCFS+/TIFN vanwege het kabinetsbesluit op basis van de beoordelingen door het CPB en de Commissie van Wijzen ICES/KIS begin december 2005 dat een verbeterd projectplan moest worden ingediend. Op basis van dit verbeterde projectplan heeft het kabinet eind april 2006 besloten onder voorwaarden Fes-middelen toe te kennen aan WCFS+/TIFN. Eén van de Fes-voorwaarden was het met voorrang voltooien van het plan voor Food & Nutrition Delta fase 2 voor kennisuitwisselingen met bedrijven die niet deelnemen aan het TIFN programma, waaronder het MKB. Dit plan is eind juni 2006 ingediend en in juli positief beoordeeld. Op basis daarvan is het WCFS+/TIFN in oktober 2006 door EZ gecommitteerd. De planning van de Fes-middelen is vervolgens in lijn gebracht met de nieuwe TIFN-begroting en dit is verwerkt in de EZ-begroting voor 2008.

Ad 6. Innovatie programma's en toponderzoek -Topinstituut Pharma (VWS)

Er is vertraging opgetreden omdat de opstartfase langer heeft geduurd dan voorzien. Met name de juridische contracten hebben meer tijd gevegd. Per 1 januari 2008 zijn 41 van de 44 projectcontracten getekend.

Ad 6. Innovatie programma's en toponderzoek -scheidingstechnologie (EZ)

Er is vertraging opgetreden omdat de opstartfase langer heeft geduurd. Onder andere de juridische contracten en het opzetten van de organisatie vergden meer tijd. Wat betreft het laatste is voor het PPS Scheidings-technologie een nieuwe organisatie (DSTI) opgezet, met noodzakelijke activiteiten m.b.t. de inrichting van de organisatiestructuur, de huisvesting, de voorzieningen en bestuurlijk-organisatorische aangelegenheden.

Ad 6. Innovatieprogramma's en toponderzoek – TTI Groene Genetica (LNV)

Er is vertraging opgetreden bij de uitvoering van een voorhang procedure, waarbij het parlement toestemming moet verlenen voor de oprichting van de Stichting Groene Genetica.

Ad 6. Innovatie programma's en toponderzoek – Haaglanden (V&W/IF)

Dit project heeft enige vertraging opgelopen door aanbestedingsproblemen bij de gemeente Haaglanden.

Ad 6. Innovatie programma's en toponderzoek – VIA (ICTschil CT infobox) (BZK)

In het algemeen geldt dat de voortgang van het programma nog enigszins achterblijft op de prognoses. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door de nogal moeizame samenwerking tussen de projecten Kennisontwikkeling in Modellen (KiM) en Patroonherkenning.

De businesscases van de projecten zijn ongewijzigd gebleven, maar projectspecifiek vindt er momenteel een verschuiving in de focus en scope van de projecten plaats, wat consequenties heeft voor de planning (tijd, geld en kwaliteit).

Onlangs is besloten de projecten KiM en Patroonherkenning meer snelheid te laten maken. Na een lange aanloop bij het project KiM bevindt het

merendeel van de deelprojecten zich in een startfase. Aandachtspunten bij dit project zijn dan ook het «doorpakken» op de deelprojecten en deze naar de initiatiefase trekken en daarnaast het beheersen van de afhankelijkheid naar de operationele diensten. Vanuit de leiding van het KLPD is hier meer aandacht voor gekomen.

Ook in financieel opzicht is er sprake van een achterblijven op de prognose voor 2007. In 2007 zijn nog geen middelen aangewend.

Ad 7. Vitale Infrastructuur – bescherming tegen elektronische aanvallen (BZK)

Een van de belangrijkste problemen op het gebied van ICT beveiliging is het duiden van het actuele dreigingniveau. Project BEA realiseert technische middelen om de benodigde gegevens te verzamelen. Het gaat hierbij om verdere ontwikkeling van het open source product Argos; een systeem dat zich opzettelijk laat aanvallen om aanval en aanvaller te bestuderen. Argos is ontwikkeld aan de Vrije Universiteit te Amsterdam (VU).

Het project heeft vertraging opgelopen in verband met langdurige onderhandelingen met de VU en afwezigheid/wisseling van projectleiders. Besloten is om de onderhandelingen met de VU stop te zetten en over te gaan naar een aanbestedingstraject.

Door de afgebroken onderhandelingen is het budget in 2007 niet aangesproken en wordt het doorgeschoven naar 2008.

Ad 7. Vitale Infrastructuur – National adviescentrum vitale infrastructuur (NAVI) (BZK)

Het NAVI kent een FES-budget van € 5 mln voor de periode 2005–2009. In 2006 en begin 2007 zijn voorbereidingen getroffen voor de oprichting van het NAVI. In november 2007 is het NAVI geopend door de Minister van BZK. Door het laat in 2007 operationeel worden van het NAVI is slechts een deel van het budget voor 2007 uitgeput. Aangezien 2008 en 2009 de eerste jaren zullen zijn dat het NAVI volledig operationeel zal zijn, zullen de resterende middelen uit 2007 (ca. € 1 mln) alsnog in 2008 (en later) noodzakelijk zijn voor verbetering en verbreding van het producten- en dienstenpakket.

Ad 7. Vitale Infrastructuur – XIRAF (Justitie)

De oorzaak van de onderuitputting ligt in het feit dat het erg lang heeft geduurd voordat er voor enkele posities binnen het onderzoeksteam geschikte kandidaten gevonden waren. Redenen hiervoor zijn het gewenste opleidings- en kennisniveau, maar ook de verplichte screening van nieuwe collega's.

Ad 7. Vitale Infrastructuur – 3D-camerabeelden (Justitie)

De onderuitputting en de kleine achterstand in de planning wordt veroorzaakt door 2 factoren:

1. Het heeft lang geduurd voordat de opdrachtbeschrijving voor het fundamentele onderzoek voldoende is ingebed in de wetenschappelijke onderzoeksprogramma's van de projectpartners om tot aanstelling over te kunnen gaan van promovendi.
2. Het heeft lang geduurd om duidelijk te krijgen hoe en bij welke projectpartners de projectmedewerkers het beste ingezet kunnen worden.

Ad 7. Vitale Infrastructuur – Project CBRN-security (Justitie)

In 2007 heeft de nadruk in het project CBRN-security gelegen op het starten van de invoering van proportionele maatregelen bij risicovolle CBRN-onderzoeksinstellingen gericht op bescherming van opslag en transport van CBRN-agentia en bescherming van CBRN-kennis. Na identificatie van deze instellingen in 2005 en 2006 zijn de verschillende verantwoordelijke ministeries gestart met het maken van afspraken met de instellingen over de treffen maatregelen (210 000 RIVM in 2005). In een aantal instellingen is reeds gestart met het treffen van deze maatregelen. Om de juiste maatregelen te kunnen vaststellen is in 2006 een aantal standaard maatregelenpakketten voor bepaalde type instellingen (zoals ziekenhuizen, laboratoria, universiteiten) ontwikkeld (225 000 CAP etc in 2006).

In 2007 is de ministeries van VWS, VROM en LNV financiële ondersteuning geboden om de projecten gericht op het treffen van maatregelen bij CBRN-instellingen onder condities de juiste impulsen op gebied van projectmanagement en kennis te geven. De NCTb heeft in 2007 de trajecten security onderzoeksinstellingen, informatie, voorlichting en grenscontrole verder vormgegeven. Ook is in 2007 in nauwe samenwerking met de EC en de EU een vertrouwelijke CBRN-werkconferentie georganiseerd waarin producten zijn uitgewisseld en waarin intelligence is gedeeld. Gevolg van deze conferentie is dat vele producten, zoals opleidingsmodules, niet meer ontwikkeld hoeven te worden, maar kunnen worden verkregen van buitenlandse collega's.

Ad 7. Vitale Infrastructuur – Compartimentering dijken (V&W/IF)

Er is een vertraging in de aanbesteding opgetreden o.a. door een nieuwe werkwijze van de Delta Instituut.

Ad 9. Leren door te Experimenteren (OCW)

Voorjaar/zomer 2007 is een drietal onderzoeken/experimenten gestart in het kader van dit programma onder andere t.a.v. ICT en de werkdruk van leraren. De doelstellingen van experimenten ten behoeve van evidence based onderwijsbeleid, te weten efficiency en hoogbegaafdheid zijn gekoppeld aan de onderwijsthema's uit de kabinetsbeleidsagenda die medio 2007 bekend werden. Deze koppeling heeft enige vertraging veroorzaakt. Het uitzetten van experimenten wordt via de Europese aanbestedingsvorm van een prijsvraag nu opgepakt.

Ad 9. Rendement & excellentie (OCW)

Dit project gaat vertraagd in uitvoering (2008 in plaats van 2007). Het project heeft vertraging opgelopen omdat er meer tijd nodig was voor de preciese invulling van het project. Uitstel is veroorzaakt door een discussie tussen OCW en EZ over de reikwijdte van de toe te passen ruimte voor collegegelddifferentiatie en selectie binnen de voorstellen. Discussie is beslecht en is overgegaan tot een subsidieregeling.

Ad 9. Beelden voor de Toekomst (OCW)

De uitvoering van het project Beelden voor de Toekomst zou begin 2007 van start gaan maar is met een half jaar vertraagd. Dit komt door overleg tussen OCW en het uitvoerende consortium over de oprichting van het consortium en de formulering van de precieze voorwaarden voor de subsidieverlening. Begin juli 2007 is een consortiumovereenkomst getekend, is de subsidie toegekend en is het project van start gegaan.

Ad 11. Transitie samenwerking Technische Universiteiten (OCW)

Project gaat één jaar vertraagd in uitvoering (2007 in plaats van 2006) o.a. in verband met het laat aantrekken van hoogleraren eind 2006. Er zijn hierdoor dus ook amper kosten gemaakt in 2006. De looptijd zal ook een jaar verschuiven naar 2011 in plaats van 2010. Inmiddels is tussen EZ, CFI en de drie TU's in 2007 akkoord bereikt op alle onderdelen van het project en is samenwerking van start gegaan.

Ad 11. TTI Watertechnologie (EZ)

De behandeling van de aanvraag is verlaat waardoor het project vertraging heeft opgelopen.

Ad 11. Centre for Translational Molecular Medicine (EZ)

Het Centre for Molecular en Translational Medicine (CTMM) is in september 2007 van start gegaan. Bij het opstellen van de definitieve subsidieaanvraag heeft CTMM een vertraging opgelopen van zes maanden. Met name de onderhandelingen met de kennisinstellingen over de verdeling van de met het CTMM-onderzoek te verwerven octrooirechten hebben veel tijd in beslag genomen. Dit tijdrovende traject is in september 2007 afgerond met het versturen van de subsidiebeschikking door SenterNovem. CTMM heeft sindsdien verder gewerkt volgens planning. Medio november jl. is de eerste tender afgesloten; in het komend voorjaar zal door het CTMM het besluit worden genomen over de toekenning van de eerste serie projecten. Hiermee ligt dan de inzet van de eerste tranche, waarvoor een subsidie van € 75 mln beschikbaar is, vast. Op basis van dit eerste resultaat kan een besluit worden genomen over de vrijgave van de reservering van de tweede subsidietranche van € 75 mln.

Ad 11. Biomedical materials (EZ)

De besluitvorming over de inzet van de Fes-middelen voor kennis en innovatie is ten tijde van de Kabinetswisseling vertraagd, waardoor het kabinetsbesluit om BMM te ondersteunen pas op Prinsjesdag 2007 bekend is gemaakt. BMM heeft in januari 2008 de eerste call geplaatst en is dus momenteel geheel operationeel.

BIJLAGE III
Specificatie Artikel 13 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van kennis en innovatie

(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Verschil	Begr.	Art.
1. Bsik-projecten					
Kennis Bsik VenW/IF	13 630	14 559	929	VenW/IF	Divers
Kennis Bsik VWS	8 646	4 643	- 4 003	VWS	42
Kennis Bsik EZ	61 031	42 377	- 18 654	EZ	2 en 4
Kennis Bsik OCW	44 542	34 973	- 9 569	OCW	16
Kennis Bsik VROM	20 000	14 881	- 5 119	VROM	Divers
Kennis Bsik LNV	6 000	5 965	- 35	LNV	07.14
2. Diverse onderwijs projecten					
Kennis ICT en onderwijs	47 776	47 776	-	OCW	10
Kennis, onderzoek en innovatie	18 888	11 100	- 7 788	EZ	2
Kennis, onderzoek en innovatie	11 944	11 947	3	OCW	16
VMBO/funderend onderwijs	128 335	118 395	- 9 940	OCW	1 en 3
VMBO/funderend onderwijs	8 165	8 172	7	LNV	26.13
VVE	9 500	9 072	- 428	OCW	1 en 19
Rendement en excellentie	5 000	-	- 5 000	OCW	7
Investeringsagenda beta en techniek	23 000	13 277	- 9 723	OCW	1, 3 en 6
Leren door te experimenteren	7 500	947	- 6 553	OCW	3
Leerwerktrajecten voor jongeren op maat	26 250	26 250	-	OCW	4
Fonds beroepsopleiding - bedrijfsleven	9 750	1 589	- 8 161	EZ	3 en 5
Leren en werken	-	2 000	2 000	OCW	4
EVC trajecten en procedures	10 500	10 201	- 299	OCW	4
Docentstages in het bedrijfsleven	16 000	16 000	-	OCW	4
Leermateriaal en examenmateriaal	29 500	29 500	-	OCW	4
Beelden voor de toekomst	24 700	12 190	- 12 510	OCW	14
Onderwijs en ondernemerschap	5 000	-	- 5 000	EZ	3
Versnelling VVE	9 400	9 375	- 25	OCW	1
3. Inn. programma's en toponderzoek					
GATE	2 000	2 000	-	OCW	16
Haaglanden	1 500	520	- 980	IF	11
Phytophthora	975	1 192	217	LNV	26.11
WCFS+	8 250	3 718	- 4 532	EZ	2
Scheidingstechnologie PPS	3 750	1 392	- 2 358	EZ	2
Technostarters in de creatieve industrie	1 250	1 091	- 159	EZ	2
Potato genoom sequencing	750	550	- 200	LNV	26.11
TTI Groene Genetica	2 800	500	- 2 300	LNV	26.13
VIA (ICT schil CT infobox)	1 900	-	- 1 900	BZK	5.1
VIA	400	-	- 400	Just	13
Voorstel RSV	-	- 2 690	- 2 690	VWS	41
Voorstel Passie	-	730	730	Def	25.30
Voorstel Delta instituut	-	3 650	3 650	IF	11
Voorstel ITER	-	3 646	3 646	OCW	16
4. Vitale Infrastructuur					
Compartimentering dijken	1 000	208	- 792	IF	11
Cybercrime	2 100	1 911	- 189	EZ	10
Centrale technische fall back voorziening	4 400	4 400	-	BZK	4.3
Bescherming tegen elektronische aanvallen	1 000	-	- 1 000	BZK	5.1
NAVI	2 000	245	- 1 755	BZK	15.2
XIRAF	600	470	- 130	Just	13
Reconstructie dmv 3D camerabeelden	900	562	- 338	Just	13
CBRN-security	1 400	530	- 870	Just	13
5. MS&ICT					
Madonna	-	400	400	VWS	42
Koala	-	480	480	VWS	42
Opschaling beveiligingsketens	-	240	240	BZK	4.2
Frequentie Nu: Games atelier	-	325	325	OCW	10
Groeien door games	-	480	480	OCW	10
Leren is een virtuele wereld	-	480	480	OCW	10
Games to Learn	-	134	134	OCW	10
LOGO	-	142	142	OCW	10
Virtuele Games als uitdagend Leermiddel	-	127	127	OCW	10
TeleMedisch Centrum Nederland	-	626	626	VWS	42

Specificatie Artikel 13 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van kennis en innovatie

(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Vershil	Begr.	Art.
Landelijke uitrol sectorspecifieke EDP	-	247	247	VWS	42
Opschaling Video Teleconsult	-	244	244	VWS	42
MultiModaal Mobiliteitsplatform	-	762	762	VenW	35
Business games a la carte	-	573	573	OCW	10
6. Overig					
Kenniswijk	-	2 595	2 595	EZ	10
Technocentra	9 136	9 024	- 112	OCW	5
Innovatievouchers	23 000	10 070	- 12 930	EZ	2
Holst Center	14 000	11 000	- 3 000	EZ	2
Technostarters	4 000	3 995	- 5	EZ	2
Plantkundig onderzoek	1 945	1 523	- 422	LNV	21.12
Sleutelgebieden	8 778	6 182	- 2 596	EZ	2
TTI Farma	-	10 000	10 000	VWS	42
Transgene gewassen	1 250	1 250	-	VROM	29
Grootschalige research faciliteiten	30 642	30 642	-	OCW	16
Transitie samenwerking TU's	10 066	10 066	-	OCW	7
Parelsnoer	11 750	11 750	-	OCW	16
Impuls veterinaire aviaire influenza	4 300	-	- 4 300	LNV	26.11
TTI Watertechnologie	7 000	2 879	- 4 121	EZ	2
NICIS	2 600	838	- 1 762	WWI	37.70
CTMM	15 000	1 731	- 13 269	EZ	2
ITER	-	15 000	15 000	OCW	16
RSV	4 500	-	- 4 500	VWS	42
BMM	-	1 000	1 000	EZ	2
Totaal	729 999	604 619	- 125 380		